

Wojciech Kalaga

Er(r)go

ER(R)GO. Teoria–Literatura–Kultura nr 1 (6), 5-6

2003

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Er(r)go,

kultura
kultury kulturowość wielokulturowość transkulturowość lokalność globalność
glokalność inna inny inność

ja
ty
trzeci

czyli wszystko to, co dotyczy różnicy i wynikającej z niej tożsamości oraz przestrzeni je ogarniających (Ewa Kosowska). Te relacje jednak nie mieszczą się już we wnętrzu domu ani też nie wystarcza im proste zewnątrz. Tu potrzebna jest „trzecia przestrzeń”: „szczególny rodzaj hybrydyzacji sprawiający, iż przestrzeń realna oraz symulacje [...] stają się nierozdzielne”. Szokuje nas być może „koniec starych ontologii przestrzeni” ale jednocześnie nakazuje „wypracowanie nowych, krytycznych ontologii” (Ewa Rewers). Inność nakazuje nam nie tylko wysiłek zrozumienia, ale także wysiłek i przywilej tolerancji. Łatwiej żyłoby się, gdyby nie zaprzątała nas niewygodna myśl o „ludzkich odpadach”, odrzutach ładu społecznego (Zygmunt Bauman). Nie trzeba by odwracać wzroku przed widokiem ludzkich śmietnisk ani czyścić sumienia z pomocą społecznych praktyk asenizacyjnych. Ale też tolerancja nie powinna stać się opaską na oczy przysłaniającą zobowiązania etyczne którekolwiek z mieszkańców kulturowych przestrzeni: każda tożsamość *jest* także za-daniem. Jest daniem obowiązku przez Innego, ale i zadaniem Innemu obowiązku równoprawnego (Wojciech Kalaga). Ceną za troskę o Innego nie może być cierpienie ani krzywda Trzeciego. Pytanie więc, jaki wybór w kategoriach makros społecznych (Andrzej Szahaj; Edward Możejko): asymilacja (*melting pot*), czyli opresja i przemoc symboliczna, czy wielokulturowość (*salad bowl*), ale i aporie kryteriów równorzędności, hierarchiczności i aksjologii oraz możliwość politycznych dewiacji, masochistycznych ekspiacji, samobiczowania moralnego i egzaltacji nad wszelką miernotą inności? Hybrydyczne pytania, hybrydyczne odpowiedzi.

W tym numerze pojawia się nowy dział, który otwiera granice ku tematом wcześniejszym (*kontynuacje*: tutaj szkic Grażyny Gajewskiej powraca do problematyki historycznej), tematом przyszłym (*antycypacje*: Bartosz Kuźniarz nawiązuje do teorii Luhmanna) i tematом nietematycznym (*varia*).

Wojciech Kalaga

Er(r)go,

culture

cultures culturalism multiculturalism transculturalism localization globalization
glocalization other others otherness

I

thou

third

i.e. whatever concerns difference, identity, and the spaces that encompass them (Ewa Kosowska). These relations, however, are no longer accommodable in the cosy inside of a home nor is the outside sufficient for them. What is needed is the “third space”: “a peculiar kind of hybridization in effect of which the real space and its simulations [...] become inseparable.” We may be shocked by the „end of old ontologies of space,” but we at the same time realize the necessity of working out “new, critical ontologies” (Ewa Rewers). Otherness forces us not only into an endeavor of understanding, but also into a toil and privilege of tolerance. Life certainly would be easier if no thought of “human waste,” of the refuse of social order disturbed our peace of mind (Zygmunt Bauman). There would be no need to cover one’s eyes to avoid the sight of the human garbage, or to clean one’s conscience by means of social sanative practices. Yet tolerance should not become a blindfold preventing us from seeing that none of the inhabitants of cultural spaces is free from ethical obligations. Identity *is* a task: it is becoming obliged with respect to the other, but also giving the other an obligation (Wojciech Kalaga). The suffering and misery of the third must not become the price for the care for the other. A dilemma then arises in macrosocial terms (Andrzej Szahaj; Edward Mozejko): assimilation (*the melting pot*), i.e. the possibility of oppression and symbolic violence, or multiculturalism (*the salad bowl*), but also the aporias of equality, hierarchy, axiology, and the possibility of political deviations, masochistic self-castigation and exultation over any mediocrity of otherness? Hybrid questions, hybrid answers.

A new section introduced in this issue opens its boundaries to past themes (*continuations*: an essay by Grażyna Gajewska returns to the theme of history), to future themes (*anticipations*: Bartosz Kuźniarz evokes Luhmann’s theory) and to themes having no relations to any of those themes (*varia*).

Wojciech Kalaga